

Kultur och mediegestaltning

Tvårvetenskaplighet och tvärmedialitet inom ett nytt akademiskt "kulturämne"

KONSTANTIN ECONOMOU, universitetslektor i kultur och mediegestaltning, fil.dr vid institutionen för studier av samhällsutveckling och kultur (ISAK), Linköpings universitet. Aktuella forskningsintressen: nya medier och lekmanprofessioner. Driver kulturprojektet "Museet för Glömska".

INGEMAR GRANDIN, universitetslektor i kultur och mediegestaltning, fil.dr och docent vid ISAK. Aktuella forskningsintressen: transnationella kulturflöden, musikpraktiker i Nepal samt den västerländska, "vita", diasporan i tredje världen.

Centrala frågeställningar inom Kultur och mediegestaltning avser gestaltning inom kommunikativa och interaktiva medier som skapande, konstnärlig och tekniskt underbyggd process; gestaltning i relation till produktionens organisation och produktionstekniken; samt gestaltning som strukturerad, narrativ förmedling av ett innehåll. Ämnet inbegriper hur olika former av gestaltning bidrar till att skapa och vidmakthålla kunskaper, världsbilder och värderingar; sociala, ekonomiska och kulturella villkor för olika gestaltungsformer; samt gestaltungsprodukterna och hur de kan analyseras och beskrivas avseende formvärld, gestaltungsmedel, och berättelseelement. Kunskaps- och forskningsområdet belyser dessa frågor när det gäller såväl offentliga arenor som människors vardagsliv, och utifrån nutids-, historiskt och kulturellt jämförande perspektiv.

Detta är citerat direkt från den ämnesbeskrivning för Kultur och mediegestaltning som filosofiska fakulteten vid Linköpings universitet antog i samband med etableringen av nya utbildningar vid Campus Norrköping 1997. Bland de nya utbildningar som startades var det särskilt det fyraåriga magisterprogrammet Kultur, samhälle, mediegestaltning (KSM) som svarade mot behovet av en kulturvetenskapligt inriktad utbildning av nytt slag: en utbildning som utgick från en analys av kultur- och medieområdet som samhällsligt praktikfält och de kompetenser som framtidens yrkesverksamma kommer att behöva. Hur skapa bredd och spetsar för en notoriskt svår arbetsmarknad? Hur fostra olikhet utan att förlora det kollektiva? Hur uppmuntra intresseutveckling utan att förlora kunskaps- och omvärldsförankring? Och hur kunde vår egen bakgrund som kultur- och medieforskare bäst tas tillvara i en sådan utbildning?

Utvecklingsarbetet av KSM stod fritt från akademisk barlast i form av givna utrymmen för olika traditionella

ämnen – vi skrotade direkt tanken om att göra utbildningen till ett paket av kurser i låt säga medievetenskap, konstvetenskap, filmvetenskap och så vidare. Vi ville vidare skapa en utbildning som gav stort utrymme för studenternas eget producerande och gestaltande arbete, men undvika de klassiska fallgroparna att ha särskilda ”praktiska” kurser eller att skicka ut studenterna på sådan ”praktik” där de lätt riskerar att bli åskådare snarare än deltagare.

Istället byggde vi på idéer om tvärvetenskap och tvärmedialitet som kunde vidareutvecklas och översättas in i ett utbildningssammanhang. De som kom att utveckla utbildningarna kom från två håll. Dels den tvärvetenskapliga temaforskningsmiljön som etablerades 1980 och som till dags dato producerat över fyrahundra tvärvetenskapliga forskare. Men dels också från den gestaltande och producerande kultur- och mediepraktiken – filmare, radiopersoner, dramaturger, utställare och konstnärer drogs direkt in i utvecklingsarbetet och har alltsedan dess haft en bärande roll i det kollegium som bär upp ämnet Kultur och mediegestaltning.

KSM och hela utvecklingen av Campus Norrköping gav härigenom en unik möjlighet för en generation yngre forskare att utveckla sina frågeställningar och göra dem tillämpliga inte bara inom den akademiska miljön utan framför allt in i och tillsammans med den kulturproducerande verkligheten – i det konkreta mötet med studenterna och deras skarpa frågor om vilka perspektiv utbildningen förmedlade, och vad man praktiskt kunde göra med dessa.

För oss blev det omedelbart viktigt att definiera inte bara ett kunskapsinnehåll, utan också den vidare kontexten till hur

kunskapen kan göras relevant. Att den vetenskapliga kunskapen kunde integreras med den kultur- och medieproducerande kunskapen blev en viktig utgångspunkt: bägge är kunskaps- och gestaltungsformer med sina produktionsformer och villkor och sina teoretiska utgångspunkter. Ofta odlas ett teoriavstånd i många medie- och kulturproducerande verksamheter medan akademien är rädd att smutsa händerna ute i praktiken. Vi sökte en fördjupad nivå av dialog och integration. Exempelvis kan antropologiska eller kommunikationsteoretiska teorier och metoder skapa en fördjupad förmåga till analys och kunskap om innehållet när man gör ett journalistiskt reportage eller en dokumentärfilm. På samma vis är det viktigt att kulturvetenskapliga studenter tidigt lär sig gestalta ett innehåll och publicera detta, i ordets rakaste mening; visa upp det för en publik. Som kunskaps- och produktionsmiljö är viktiga delar av KSM:s verksamhet således baserade på samarbete med andra samhälleliga aktörer, framför allt inom kultursektorn. Studenternas främsta kompetens är att de kan inhämta och kritiskt bearbeta en kunskapsmassa som också gestaltas och förmedlas publikt.

Den pedagogiska form vi utvecklade tar fasta på just detta. Vi skapade en projektform som alla kurser använde: den bestod av en researchfas, en reflektionsfas, en produktionsfas och en publiceringsfas. Alla studenter skapar parallellt en text eller uppsats och en medieproduktion – utställning, video-, ljud- eller multimediaproduktion – och handleds av två lärare, en akademiker och en kulturproducent. Det viktiga var att vi kunde kombinera vetenskapliga och produktionsmässiga kunskaper med kunskaper om arbetsprocessen, gruppkommunikationen och de

publika sammanhangen. Vad vi inte gjorde var att para ihop ämnen och medier som ser ut att vara naturligt länkade men som mer kanske ser varandra med motstående anspråk; konstvetare och konstnärer; journalister och MKV:are. Istället odlar vi idén om hur kunskapsområden kan behöva integreras i andra konstellationer än de vanligtvis, eller traditionellt åstadkomna; att t.ex. konstnärers kunskap kan influera andra mediegestaltningar och kunskapsproduktioner i samhället, kanske mer än bara inom konstfältet – något som ju känns mer självklart att inse idag än för femton år sedan, och där just kunskaper om samhälleliga, mediala och kommunikativa kontexter blivit mer centrala.

För studenterna blir denna form av avancerad *multiskilling* också värdefull, särskilt när man arbetar med externt förankrade projekt och efter utbildningen när man befinner sig i mycket mångfacetterade och oklara arbetsförhållanden med mängder av roller och kompetenser som blandas.

För oss var det viktiga att skapa en likhet mellan ett undervisningskommunikativt sammanhang och ett ”verklighetsbaserat” utan att förlora i kunskapsdjup, analys och kritik eller göra beställningsutbildning. Hur man kan koppla utbildningens innehåll och studenternas projekt till faktiska kultur- och medieverksamheter har varit en central tematik och problematik för KSM och vi har i mer än tio år utarbetat samverkansformer med lokala, regionala och nationella kultur- och medieaktörer och nästan alla studenter har inom utbildningen deltagit i flera projekt, t.ex. på museer, på Sveriges Radio, inom nya produktionsbolag i TV-branschen.

Idag svarar Kultur och mediegestalt-

ning för en komplett miljö. Här finns utbildning på grundläggande nivå i kandidatprogrammet för Kultur, samhälle, mediegestaltning. Här finns fristående kurser med inriktning mot ljudkultur, dokumentärfilm, utställande, konstvärlden. Här finns de båda masterprogrammen i Kultur och mediegestaltning och Konstnärlig gestaltning, och här bedrivs både forskning och konstnärlig produktion.

Varför valde vi att utveckla projektformen och det tvärvetenskapliga och mediala perspektivet? I mitten av 1990-talet var idéerna om problembaserat lärande spridda och samtidigt kom begrepp som studentaktivt lärande in som svar på en implicit (eller explicit) kritik mot traditionalism eller katederundervisning. För oss var det dock viktigare att se läroprocessen just utifrån begrepp som situation, roll och aktivitet, och framför allt hur man kunde skapa en likhet mellan ett undervisningskommunikativt sammanhang och ett ”verklighetsbaserat” utan att förlora i kunskapsdjup, analys och kritik – och att medverka till kulturarbetsfältets innehåll och utveckling snarare än att utföra beställningsutbildning till branschens kortsiktiga vinstintressen.

SUMMARY

Culture and Mediaproduction Interdisciplinary and Intermedia Teaching in Culture Studies

Interdisciplinarity and intermediality are key concepts in the new academic subject, *Culture and Media Production*, developed at Linköping university for academic programs and courses at all levels and with strong links to both research and creative media and culture production. This is a new take on how to make fertile use of cultural sciences and cultural research that reaches far into the present-day societal context.